

Lichaam, Taboe en Transgressie

Een Bataillaanse analyse van Samuel Becketts Trilogie

Samenvatting

Dit onderzoek analyseert Samuel Becketts trilogie (*Molloy*, *Malone Dies* en *The Unnamable*) als zijnde transgressieve literatuur. Georges Bataille's filosofie betreffende lichamelijke taboes en transgressieve/innerlijke ervaring dient hiervoor als ankerpunt. De waarschijnlijk onafhankelijke convergentie van Bataille's en Becketts denken vóór 1950 en de convergentie nadat beiden elkaars schrijven ontdekten en begonnen te corresponderen is het uitgangspunt van deze thesis. Hierdoor is het mogelijk in de trilogie te peilen naar de spanning die bij de mens veroorzaakt wordt door diens onmogelijke verlangen naar een vereniging van de discontinuïteit en continuïteit van het bestaan. Dit Bataillaans theoretisch kader – waarbij ook het 'offer' centraal komt te staan in het onderzoek – wordt verder ondersteund door Maurice Merleau-Ponty's existentialistische fenomenologie. De keuze hiervoor is te verantwoorden omdat Merleau-Ponty's fenomenologische aanpak een lichamenlijk bepaalde vorm van subjectiviteit en ervaring in beschouwing neemt en dit strookt met een onderzoek naar ervaringsgerichte sublimititeit.

De thesis verdedigt twee hypothesen, en dit telkens op twee niveaus: het tekstuele niveau en het niveau van de reactie van de lezer op de tekst. Ten eerste wil het onderzoek aantonen dat de trilogie de mogelijkheid tot het hebben van transgressieve ervaringen demonstreert en hiermee Bataille's denken onderschrijft. Deze veronderstelde aanwezigheid wordt bewezen aan de hand van drie thema's: seksuele lichamenlijkheid, het abjecte lichaam en gelach. Becketts behandeling van deze onderwerpen wordt getoetst aan de mate waarin ze beantwoordt aan Bataille's denkwereld. Tegelijkertijd wordt hierbij de stelling verdedigd dat de lezer zelf door het leesproces tot innerlijke ervaring kan komen. Als theoretische onderbouwing voor deze mogelijke leesreactie wordt literatuur in het algemeen gekaderd als een specifieke vorm van de fenomenologische beschrijvingsmethode en Becketts trilogie in het bijzonder als behorende tot Bataille's literatuurtheoretische categorie van 'literatuur van het Kwade' die in communicatie kan treden met de lezer.

Het tweede deel van de thesis beweert dat de herhaling van transgressieve ervaringen een desintegrerend effect op de menselijke subjectiviteit heeft. Meer bepaald, het is de herhaling van het intrinsieke falen van transgressie die een transformatie bewerkstelligt waarbij een veronderstelde transcendentale individualiteit verwordt tot een anonieme, materieel bepaalde niet-subjectiviteit. Deze langzame evolutie is ten eerste opnieuw waar te nemen op het niveau van de tekst van de trilogie. De vier opeenvolgende 'protagonisten' van de drie boeken (Moran, Molloy, Malone, the unnamable) zijn volgens dit onderzoek illustratief voor de desubjectificatie van het veronderstelde menselijke 'ik.' Deze desintegratie is het gevolg van een opeenvolging van transgressieve crises waarbij de personages stelselmatig worden gedwongen om de hoop en het verlangen naar zowel een continue discontinuïteit als naar een discontinue continuïteit op te geven. Deze ontwikkelingen monden uit in het hopeloze narratief in *The Unnamable*. Hier benadert de verteller het beeld van de Bijbelse Job (in de versie van Søren Kierkegaard) die – nu geheel onverschillig geworden ten opzichte van de onmogelijkheid van het bevredigen van zijn verlangen – ervoor kiest om zijn menselijk lijden herhaaldelijk te belijden en zo ook uit te diepen. Daarenboven wordt er opnieuw, naar analogie met het eerste deel van de analyse, beweerd dat deze desintegratie ook evenzeer kan plaatsvinden bij de lezer wanneer deze ook herhaaldelijk geconfronteerd wordt met innerlijke ervaring.

Kernwoorden

Abjectie, Bataille, Beckett, continuïteit, discontinuïteit, erotiek, existentialisme, fenomenologie, gelach, innerlijke ervaring, Job, Kierkegaard, *reader-response*, lichaam, Merleau-Ponty, mislukking, offer, onverschilligheid, repetitie, seksualiteit, sublimiteit, taboe, transgressie, trilogy.